

Orlovsrapport

Elektronisk Musik i mødet med Højskolens og Sangskrivningens Traditioner

Tanker og idéer til højskoler og musikundervisere,
der arbejder med, eller overvejer at integrere,
elektronisk musik på deres skole

Af Simon Jespersen - Den Rytmiske Højskole

Hvem kan læse med?

Nærværende rapport bevæger sig i grænselandet mellem pædagogik og mere musik- og teknikfaglige nørderier – med små afstikkere til højskole-filosofiske og eksistentiale overvejelser. Den er tænkt som et debatoplæg, og jeg håber, at musikfolk og højskoler kan bruge den som inspiration til at forholde sig mere bevidst og aktivt til deres eget ståsted angående elektronisk musik. Sidst i rapporten har jeg listet en række konkrete forslag til undervisningssituationer med sangskrivning og elektronisk musik som omdrejningspunkt.

Rapporten henvender sig primært til musikundervisere, men er forsøgt holdt i et sprog hvor ledelse, bestyrelse og folk med andre fagligheder et godt stykke af vejen kan være med. Faktisk mener jeg, at de fleste problematikker og diskussioner vedrørende mødet mellem faglige traditioner, højskole og ny teknologi og kultur er så alment gældende, at de let kan overføres til andre faglige felter. Kan du ikke spille musik, er du med andre ord velkommen til at læse med.

Er du derimod mindre interesseret i baggrund og eksistentielle overvejelser, er du hjertelig velkommen til at springe direkte til øvelsesdelen sidst i rapporten. Den tekniske detaljeringsgrad i øvelsesbeskrivelserne er holdt på et overordnet niveau og skal snarere ses som inspiration end som egentlige tutorials. Dem findes der masser af på nettet.

Baggrund

I mit virke som underviser på Den Rytmske Højskole (DRH) har jeg ofte været nysgerrig på de udfordringer og muligheder, der kan opstå, når elever med flair eller interesse for musikproduktion, men med ringe traditionel musisk skoling, er stemplet ind på vores sammenspilshold og sangskriverfag. Som oftest er der kommet noget fantastisk ud af mødet med andre elevtyper, og min egen eller kollegaers interaktion, men sjældent er det foregået gnidningsfrit. Nu er livet ikke gnidningsfrit, og det skal et højskoleophold således heller ikke være – som bekendt lærer vi mennesker ofte netop gennem konflikter. Derfor vil rapporten også berøre de mulige positive aspekter af clash'et mellem to verdner.

Rapporten bygger både på egne tanker og erfaringer med sangskrivning, musik software og undervisning, såvel som på den række af interviews med fagpersoner tidligere højskoleelever og kollegaer inden for og uden for højskolen, som jeg har gennemført den sidste tid. En stor tak til alle bidragydere – det har været ganske inspirerende.

Hvad er elektronisk musik

Inden vi kommer længere ind i beskrivelsen af, hvordan elektronisk musik adskiller sig fra andre musikalske traditioner, vil jeg slå fast, at mit udgangspunkt er, at elektronisk musik ikke er en genre, men snarere en benævnelse, der samler nogle fællestræk.

I følge en ny rapport fra 2017 initieret af Foreningen Strøm og Fonden Roskilde Festival, der har forsøgt at kortlægge det elektroniske musik miljø i Danmark, er der ikke mindre end 166 verificerede sub-genrer inden for den elektroniske musiks verden. Rapporten, der har adspurgte 1653 personer med tilknytning til miljøet, afslører imidlertid, at langt fra alle respondenter fra rapportens spørgeskema er enige med mig. Faktisk havde kun 44% af respondenterne afkrydset feltet 'elektronisk musik' blandt 30 prædefinerede genremuligheder, de så sig selv i. De fem mest spillede subgenrer er ifølge rapporten, (i nævnte rækkefølge) : 'Elektronisk musik', 'House', 'Techno', 'Ambient', 'Electronica'.

Når jeg alligevel tillader mig at samle alle disse genre under et, er det, fordi der trods alt er en række fællestræk: musikken kreeres ofte på en computer, i et stykke musiksoftware – i dag typisk på en bærbar computer – deraf udtrykket 'laptop-musiker', men det kan også være andre former for eksterne enheder så som synthesizere, vocodere, trommemaskiner, en Kaoss pad eller andre former for workstations.

Når jeg i efterfølgende kapitler taler om denne musiker- eller elevgruppe, vil jeg bruge betegnelsen 'e-musikere'.

Clash'et mellem to stereotyper.

For at tydeliggøre det spændingsfelt, der kan opstå i mødet mellem traditioner og elektronisk musik, vil jeg, til en start, tillade mig at ridse to elevtyper op, efterfulgt af to diamentralt modsatrettede musiske traditioner, velvidende at virkelighedens verden naturligvis er langt mere kompleks og nuanceret – mere om nuancerne senere.

Musikskoleeleven

Har lært at spille et instrument – måske har vedkommende et basalt nodekendskab – i hvert fald en grundlæggende forståelse af rytmer og dets underdelinger, akkorder og deres forhold til skalaer, altså det beslægtede tonemateriale i en vestlig tradition. Sandsynligvis har han/hun modtaget undervisning, måske på en musikskole, eller endda haft musik på højniveau i gymnasiet. I mødet med musiksoftware og produktion vil forståelsesrammen være præget af en musikteoretisk viden og en tendens til at genskabe bandets lyd og de levende instrumenters traditionelle roller i indspilninger.

E-musikeren

Kan frembringe musik, beats eller lydlandskaber i et musikprogram. Kundskaber er ofte tillærte hjemme i soveværelset eller via YouTube. Eleven har praktisk erfaring, men måske også teknisk/teoretisk forståelse af programmets delelementer (plugins) så som en sampler, synthesizer, effekter, equalizer, eller andet. Nævnte plugins er en genskabning af historiske hardwareprodukter, som nu er integreret i programmet, så det er derfor ikke sikkert, at eleven kender til deres oprindelse eller teorien omkring deres indbyrdes sammenhæng, signalveje etc. Eleven kan have udmærket flair for at skabe et unikt lydunivers, måske helt uden at kunne spille et instrument, højst selvlærde færdigheder på et keyboard, nok til at indspille enkelte melodibidder, for derefter at rette og ændre det indspillede. Musikkens forskellige elementer fx melodien ståsted ift akkorder og klange er konstrueret ud fra en intuitiv eller selvlærd fornemmelse af, hvad der passer sammen, ofte helt uden fx at ane, hvilken toneart sangen går i. Måske endda sangen er startet med en selvprogrammeret lyd i en virtuel modular synthesizer og ikke engang stemmer inden for klaverets tonearter.

Steffen Brandt på Vestbirk Højskole 1994

Som ganske ung komponist og højskoleelev spurgte jeg i sin tid Steffen Brandt under et musikalsk foredrag om, hvordan man kunne vide, om en sang var god. Til det svarede han noget i retning af: *"Når sangen kan fungere akkompagneret kun af akustisk guitar – helt uden det store arrangement med strygere, trommer, bas og blæs."*

Singer/songwriter-traditionen

Steffen Brandts udsagn giver mening i en singer/songwriter-tradition, og delvist i en traditionel popmusik-kontekst, hvor det altid har været en sandhed, at en sang skal kunne bære sig selv – forstået på den måde at sangens kerne er en melodi med tekst og et sæt akkorder – uanset om sangen bliver spillet på klaver eller guitar, så er det grundlæggende den samme sang. Noterer man sangen på noder, ville en trænet nodelæser, uden at spille den, kunne få et nogenlunde indtryk af sangen.

Hvad Steffen Brandt ikke kunne vide, var, at jeg producerede nærmest kludetæpper af musik (i Cubase på skolens ene Atari-computer), med fragmenterede melodibidder i et større landskab af lyd. Derfor gav hans udsagn kun delvist mening for mig – og sikkert var det, at min musik aldrig ville kunne bestå 'akustisk guitar-testen'.

Traditioner i den elektroniske verden

I en elektronisk musik tradition, vil Steffen Brandts påstand aldrig være sand. Musikken er her kendetegnet ved en uadskillelighed mellem lyd og komposition – arrangementet er så at sige en integreret del af sangen. Lydene og lyd-designet vil ofte være udgangspunktet for værket og danner en væsentlig del af sangens karakteristika eller kerne. Skulle man finde på at notere musikken, vil mange sange inden for de samme elektroniske genre ligne hinanden på en prik. Kun ved at høre værkerne vil den tydelige forskel afsløre sig.

Tendenser blandt nye generationer af musikere og elever.

Egne erfaringer, samtaler og interviews med kollegaer, peger samstemmende på den observation, at nye generationer af musikere og musikelever i højere grad er generalister end specialister, hvilket underbygger det faktum, at ovenstående generaliseringer skal tages med et ekstra gran salt. På DRH ville en stor del af eleverne, uden problemer kunne skifte linje – faggrænser mellem musiker, producer, sanger og komponist udviskes ganske enkelt i disse år, og har gjort det længe – værd at tage med i overvejelserne, når der på højskoler diskuteres linje-struktur eller opstart af fag eller linjer for elektronisk musik.

Højskolens udfordring i mødet med den unge e-musiker

Blandt e-musikere er der en tydelig DIY-kultur (Do It Yourself), som på sin vis clash'er med en gammel forståelse af, at vi på en højskole gør rigtig meget sammen, og en måske enøjlet forståelse af hvad fællesskab er eller bør være. Sofie 'Tone' Nielsen der underviser på e-musiklinjen på Vrå Højskole, har beskrevet sin elevgruppe og generation som 'lad mig være-generationen'. Hun oplever, det er ganske nemt at motivere elevgruppen inden for e-musikkens faglige felt, men sværere at samle dem om det større fællesskab, og udtaler: *"hvis lærerene 'oversælger' idéen om fællesskab, har eleverne en tendens til at trække sig"* - en del af forklaringen tilskrives hun, at der kræves meget af de unge i dag. Selv mener jeg, at højskolen aldrig skal give køb på sin grundværdi om fællesskab, men måske der er brug for at kigge på vores forståelse af begrebet og måden, vi italesætter det på. De elever, der finder tanken om store fællesskaber ukomfortabel, skal måske lokkes ud af deres komfortzone med langsomme skridt.

Skal vi overhovedet lege med de 'coke-hoveder'?

At alle højskoler med musikfag ikke for længst har oprettet attraktive tilbud til e-musiksegmentet, skyldes måske, at den elektroniske musikscene ifølge Undersøgelsen af Elektronisk Musik i Danmark delvist er underrepræsenteret på mainstreamspillesteder og i medier. Rapporten afslører også, at mange respondenter stadig bliver mødt med fordomme fx koncertarrangører, der forbinder techno-musikken med et heftigt stofindtag – nok ikke en fordom grebet ud af den blå luft, men stadig stigmatiserende, hvis der bliver sat lighedstegn mellem elektronisk musik og techno. Gad vide i hvilken grad uvidenhed og fordomme holder højskoler fra at røre ved e-musikken? Et andet godt bud vil være, at langt de fleste musikundervisere på højskoler kommer fra en anden tradition og ikke er uddannet til at undervise i det.

Lyra Cherry Crakk, der er DJ, booker, konservatoriestuderende på Music Management og medforfatter på førnævnte rapport, efterlyser flere videreuddannelses tilbud for undervisere på området, og mener, at højskoler går glip af både interessant læring og elever ved ikke at åbne den dør. I mine interviews bakkes hun op af flere, som fx tidligere højskoleelev og sangskriver Søren Michelsen – han ser det som både en gave og en nødvendighed, at højskoler indlemmer den nye teknologi og kultur, e-musik scenen introducerer og siger: *"Det er jo et produkt af virkelighedens verden, og det bør højskoler også være."*

Hvad kan højskolen og andre musikere lære af en e-musik kultur ?

Førnævnte DIY-kultur, synes at fordre en eksplorativ tilgang til verden og det at lave musik – en anarkistisk, mere frygtløs og handlingsorienteret tilgang til læring, som flere nævner i mine interviews. Lars Rønne, fra DRH opfandt begrebet 'Go getter-ri' – som beskriver en nærmest fandenivoldsk musiktilgang, han finder inspirerende, og udtaler: *"De minder os om, at man ikke behøver at kende til kirketonearter for at kunne lave musik."*

Som underviser støder jeg selv på elevers produktioner, der bryder med min egen musiske forståelsesramme, hvor mit job er at give feedback og hjælpe eleven videre. Selvom jeg prøver at differentiere faglighed og smag, kan feedback aldrig være objektiv. Her gælder det om at holde tungen lige i munden.

Ex: En elev havde lavet en filmisk ambient produktion med nogle klange, der rodede rundt i nogle dybe oktaver. Jeg fangede godt hans intention om at skabe et mørkt og dystert univers, men foreslog at oktavere klangene op eller ændre lyden, så det ville mudre mindre – samtidig tilføje en enstemmig bas, med henvisning til teorien om, at klange bliver sværere at definere for øret jo mere komplekse de er, og jo dybere de bliver spillet. Eleven lyttede – vi prøvede mit forslag, men vedkommende besluttede at gå tilbage til den oprindelige idé. Ingen vil nogen sinde kunne sige, om det var ham, der var stædig, eller mig der manglede indsigt i hans stilunivers – musik handler om smag, og hvad vi er vandt til at høre, men sikkert er det, at jeg forlod seancen med en følelse af utilstrækkelighed.

David Mondrup, der underviser på Engelsholm Højskole, samt Dansk Institut for Elektronisk Musik – der også selv indrømmede at måtte 'stå af' på visse elektroniske genrer, udtrykte en klar anbefaling til kollegaer om emnet: *"Det er et privilegie at få elever ind ad døren, der tænker anderledes – Slå ørene ud og lyt til de referencer, de har!"*

E-musikeren : Højskolens disruption

Men måske er der mere end nye stilarter, de uskoledede e-musikere kan lære os?!

Tager vi en tur op i helikopteren – så behøver musik jo ikke følge de regler vi har fået indprentet gennem vores vestlige kultur, siden vi var børn. Vi kan besøge andre kulturer og opdage helt andre skalaer, taktarter og stemninger af instrumenterne, eller en ung uskolet e-musiker kan måske bryde eksisterende rammer og skabe noget, der aldrig er prøvet før. Nu er det jo ikke sådan, at alle e-musikere ikke kender 'reglerne' – som minimum er de jo via det, de lytter til, allerede præget, og ofte prøver de at genskabe samme tonesprog. Men i nogle tilfælde kan der komme noget smukt ud af ikke at kende eller respektere reglerne for bogstaveligt.

Anders Ruby fra Engelsholm Højskole sammenligner e-musikerens forhold til den vestlige musik med poetens forhold til sproget og grammatikken, og pointerer, at uden sproget og grammatikken var der ikke poesi, men at poesien også er til for at destruere sproget. Den må på samme tid følge visse regler uden for stringent at holde sig til dem – ellers bliver det kedeligt og er strengt talt ikke poesi. Anders Ruby: *"Poesien er en kærlighedserklæring til sproget, men skærer også i den."* På samme vis er e-musikken til for delvist at destruere den musik, vi kender, men alligevel forholde sig til den.

Mødet mellem sangskriveren, bandet & e-musikeren

Det siger sig selv, at mødet mellem de to beskrevne musiktraditioner ikke altid forløber uden kommunikationsvanskeligheder. Jesper O. Jakobsen fra Ry Højskole beskriver, hvordan de under en musikteateruge godt kunne inkorporere en e-musikelev, der afspillede lyde og samples fra et musikprogram i forestillingen, men også hvordan de kom til kort, når det handlede om at spille sammen til et fælles tempo. Disciplinen at spille med et færdiglavet track, behøver i regelen et click-track, og de færreste elever fra begge traditioner har erfaring med det. (Læs mere i opgaven s. 14 & 15))

På Byhøjskolen i Århus har de i en årrække brugt at blande de to – med blandet held, og er gået tilbage til en linjeopdelt struktur. Deres underviser, Morten Klit, har mere lyst til at nøjes med at lade sangskriverlinjen og e-musikerne mødes i emneuger, så der er tid til at fag-nørde på de enkelte linjer – de fælles interesser er ganske enkelt for få mellem de to grupper.

Hele disciplinen at spille sammen, band og e-musikere, er ikke specielt afprøvet blandt de unge. Lars Rønne, underviser på DRH, pointerer at en e-musiker skal kende sit gear og live-setup ret godt, for rigtig at kunne lege med. Af samme grund bør man overveje at vente til efter noget grundtræning med at sætte de to grupper sammen.

Malthe, der er tidligere elev fra Engelsholm og studerende på Byhøjskolen, fortæller om et band hvor han var eneste e-musiker, og ofte følte sig ensom og presset på at løse de tekniske udfordringer, og på at imødekomme bandmedlemmernes ønsker, som talte et helt andet musik sprog. Her kunne han godt have ønsket sig en lærer imellem, som kunne tale begge sprog og komme med forslag til løsninger. For ham ville den idéelle underviser være en med kundskaber indenfor begge lejre.

Hvad kan og bør højskolen tilbyde de unge e-musikere ?

Ingen anden kulisse kan tilbyde højskolens unikke kombination af struktur og frihed. På den ene side har vi den frihed ikke at være bundet af et pensum, og kan udforske og eksperimentere uden udefrakommende krav til resultatet, kun båret af egne ambitioner. På den anden side en ganske fast struktur, med faste måltider, skemaer og deadlines. Intet er mere fordrende for kreativiteten end netop frihed indenfor klart definerede rammer.

Stort set alle interviewede fremhæver fælleskab blandt højskolens særegne tilbud.

-Jesper fra Ry Højskole har den holdning at musik er noget vi laver sammen, og vil helst invitere e-musikerne op til dans med alle de andre.

-Morten fra Byhøjskolen, der selv er gammel højskole elev, synes højskolen kan tilbyde E-musikere et fælleskab hvor de kan møde folk med samme interesse – der ligner dem selv – og så alligevel er anderledes – med den åbentlyse fordel at de kan lære af hinanden.

-Nikolai, der går på Byhøjskolens e-musik linie, men tidligere har gået på Nørregårds højskole, lærte mange nye tilgange og workflows på højskolen, selvom han var langt på sit 'instrument' allerede, men fremhæver som det vigtigste det sociale fælleskab.

Indhold, pensum og udstyr

Når nu e-musikernes, ofte manglende musikteoretiske viden, er blevet fremhævet som en potentiel gave for højskolen, bør det også slås fast at de skam har meget at lære fra den traditionelle musiske skoling også. Faktisk foreslår alle fire af de adspurgte, netop afsluttede højskole elever, fundamentale musikfærdigheder som en del af pensum for gruppen af e-musikere. Fag som brugsklaver, musikteori, forståelse af fx en Synthesizers opbygning og historie – ideelt set undervisning væk fra skærmen, hvor synthesizeren er i fysisk form.

Et andet eksempel er undervisningen i e-musik på DRH, hvor underviser Lars Rønne gør en del ud af at lære eleverne, hvad det er en rigtig trommeslager kan, for ordentligt at kunne programmere trommespor. Både ham og Morten Klit på Byhøjskolen gør i øvrigt en del ud af at bringe E-musik undervisningen væk fra skærmen. Mortens store mantra er at bringe så meget over på instrumenter, drejeknapper og eksterne enheder som muligt, for at fysiskgøre musik kreation og afvikling så meget som muligt. (se tips herom på s. 17)

Højskolens mission for elektronisk musik

Af føromtalte rapport fremgår det at mange unge synes det er svært at komme ind i det elektroniske musik miljø. Af samme grund ligger her en oplagt bold at samle op. Ingen som højskoler og efterskoler kan vel danne fælleskaber og netværk – sandt er det i hvert fald at tidligere elever fra DRH i meget høj grad spiller musik med gamle højskole kammarater, men også blander højskole netværket med nye og gamle netværk. Jeg ser for mig et uforløst potentiale, med højskolerne i centrum for en mere åben musikkultur blandt e-musikere, hvor også andre musiktyper, gennem gode højskole erfaringer måske kan snige sig ind i de relativt lukkede og segregerede miljøer.

Annuleringen af det formålsrettede

Højskolen bør stå fast på deres unikke position, hvor det stadig er muligt at bruge højskolen som en pause eller omvej i livet – uden nødvendigvis at vide hvorfor, eller hvad vi skal bruge det til. I vores iver for at tækkes nye generationer af e-musikere, der er pressede af en stigende nyttetænkning i samfundet, må vi ikke forfalde til udelukkende at tale et formålsrettet sprog, hvor vi konstant italesætter hvad vi skal opnå, men også tillader eksperimentet for eksperimentets skyld – den undersøgende tankegang er slet ikke langt fra e-musikerens verden.

En voldelig Kærlighedsdans

Måske begår vi en fejl ved at stræbe efter det gnidningsfrie møde mellem e-musik eleverne og musikkens traditioner. Hvis en del af gaven ved at invitere e-musikerne ind i øvelokalet er at de skal udfordre konventionerne, og få os andre lidt op af stolene, skal vi erkende at de to verdener må gøre hinanden ondt, før det kan blive godt. Poetisk udtrykt af Anders Ruby som 'En voldelig kærlighedsdans'

Det tredje fælles

Ønsker vi de to grupper for alvor lærer noget af hinanden, bør vi være opmærksomme på den asymmetri der opstår når vi beder en sangskriver skrive en lækker hookline til et allerede komponeret stykke e-musik, guitaristen spille en solo som gæstesolist, eller når e-musikeren bliver bedt om at lege med i øvelokalet, på bandets præmisser. Den slags kan være lækkert og smukt, men bliver sjældent til andet en udsmykning. Skal der for alvor opstå noget tredje fælles, må vi sørge for at de, så at sige, kommer mere i bukserne på hinanden – og helt konkret får lov at udfordre og manipulere videre i hinandens materiale og tilgange. Mange af følgende opgave- og øvelses forslag er netop tænkt med det i mente.

Inspiration & praktiske øvelser

Computerstafet

- Byt computer eller projekt
- Fra e-musiker til e-musiker
- Undervisning af Bred Almen Karakter (UBAK)
- En vanebryder
- Co-creation & gensidig inspiration
- Giv slip på ejerskabet af sangen

Tanker bag øvelsen

Ofte bliver det en ensom affære at producere elektronisk musik, fordi det kun kræver ét menneske at få det hele til at spille, og for de fleste er blevet til en vane at sidde selv. Vi har så meget, vi kan lære af hinanden, også elever imellem, og en sang kan pludselig gå fra enstregen og triviell til langt mere interessant, ved at flere bidrager med idéer og inputs. Udfordringen ved at skulle give afkald på ejerskabet og kontrollen af et projekt kan flytte eleven personligt og socialt og være et stærkt bidrag til det altafgørende almindelige aspekt af et højskoleophold.

1. Start en produktionsopgave med en tydelig deadline og beskrivelse af metode.

- Idéen er, at computeren/projektet bytter ejermand/elev efter aftalt tidsinterval.
- Variationer af øvelsen er mange og kan skræddersys efter behov.

2. UBAK : inddrag øvelsens almenmenneskelige perspektiver.

- Hvorfor ikke benytte lejligheden til at perspektivere de udfordringer, gaver og den læring, øvelsen deler med andre kunstarter eller dele af menneskelivet?
- Måske du som underviser kan fremhæve kendte eksempler på vellykket co-creation, eller måske har du personlige eksempler inden for eller uden for musikkens verden, hvor du valgte eller blev tvunget til at arbejde sammen med andre, hvor resultatet eller processen flyttede dig som kunstner, kreativ og/eller menneske.

3. Eksempler (find selv på flere) :

- A) Byt projekt/computer 3 gange i alt. 3 timer hver. Elev 1 og 2 får ikke projektet tilbage og hører først resultatet ved fremførelsen på deadlinedagen.
- B) Lynopgave: Lad projektet vandre (fx en gang til venstre) hvert 15. minut, 4 gange i alt.

På både Engelsholm, DRH og Vrå højskole anvendes variationer af denne tilgang med succes

Grafisk notation

- Billeder bliver til lyd
- Reverse engineering
- E-musikere ud af deres komfortzone
- Solo-projekter blander med fællesskab

Tanker bag øvelsen

Det at samarbejde på tværs af kunstformer kan bringe perspektiv og fokus til, hvad vi som musikere og mennesker gerne vil udtrykke på et mere eksistentielt plan.

Øvelsen er en blød form for 'reverse engineering', princippet, hvor du dissekerer eller analyserer noget, du ønsker at genskabe, men filtreret gennem et indre billedsprog.

1a. Tegn og farvelæg dit yndlingsnummer

- Lad eleverne frit vælge en måde/metode, hvorpå de grafisk noterer et stykke musik, de er inspireret af.
- Hvordan den enkelte elev løser og tænker opgaven vil variere, men du vil opdage at vi ofte deler et sprog og en logik - fx runde bløde former til blød lyd, kantede former til skarpe lyde, tonehøjde følger oppe og nede på billedet, tidslinje og frekvens opdelt billede med dybe toner nede og høje toner oppe. Men husk, her er intet rigtigt eller forkert!
- Lad det være hemmeligt, hvad den enkelte elev lytter til.

2a. Vis billedet til klassen

- Lad eleverne en ad gangen fremvise sit billede, og lad holdets deltagere kommentere og diskutere, hvordan de ser og oplever 'sproget' og værket.
- Lad herefter dem gætte på, hvilket nummer det kunne være.
(Overraskende nok er det ikke sjældent, at det lykkes dem at gætte rigtigt).

3a. Uddrag sangens karakteristika og genskab ny musik, der følger samme opskrift

- Oversæt billedets (sangens) karakteristika og vigtigste elementer, og gør det til en række regler eller dogmer, som følges i tilblivelsen af en helt ny sang.

1b. Alternativ variation : Hvordan ville et fedt stykke musik se ud?

- Bed eleverne tegne billedet af et fedt stykke musik, ud fra fri fantasi.
- Herefter gør som punkt 2a (udelad 2. bullet) og 3a.

4 E-Musik : Gå skridtet videre & lav en konkret oversættelse fra billede til lyd

- Der findes software, der kan oversætte billede til lyd (og omvendt). Konkret kan du tegne i programmet eller skanne et billede, som derefter programmet omsætter til toner.

5 Rediger i lydbilledet og skab din komposition

- Afhængig af softwaren er der forskellige måder at editere videre på den syntetisk skabte lyd på. Man kan fx slette, tilføje og ændre i udgangsbilledet/-lyden.
- En mulighed er at færdiggøre kompositionen, men oplagt er også at overføre en eller flere filer med yndlingsidéer og -lyde til en mere konventionel musiksoftware og færdiggøre værket her.
- Tjek fx programmerne Spear [her](#) eller programmet Virtual ANS

Idéen er lånt fra Anders Ruby på Engelsholm Højskole.

Samplequiz

- Fællesskab
- Hold med e-musikere
- Diskussion
- Øjenåbner
- Væk fra skærmen

Tanker bag øvelsen

At få eleverne til at reflektere over, hvad de laver, og skabe et rum, hvor der kan diskuteres, kan give god energi til holdet og inspiration til den enkelte elev.

1. Find en række lyd-eksempler på sange, der bruger samples + originalerne.

- Måske du selv kender eksempler – eller tjek : www.whosampled.com
- Spil originalerne, en ad gangen, og få eleverne til at gætte, hvor sangene er blevet samplet og brugt. Spil derefter det matchende eksempel, hvor sangen er blevet samplet.
- Du kan også spille eksemplerne i modsat rækkefølge eller blande de to måder.
- Benyt lejligheden til at nørde samplingernes effekt og funktion i musikken, måden, samplet swinger med de øvrige elementer eller fungerer tonalt.

2. Tag en debat med holdet i plenum

- En god diskussion om, hvad der er kunst, og hvad der er plagiat skulle være oplagt her – eller om hvad der måtte dukke op blandt eleverne i løbet af quizzen.

Idéen er lånt fra Lars Rønne på Den Rytmske Højskole

Oversæt og dekonstruér en produktion i bandet

- Gå bevidst en omvej
- Proces eller resultat?
- Slut af med et resultat, der blander de to verdener

Tanker bag øvelsen

Hvis du som underviser påtænker denne tilgang med planlagte omveje i flere faser, er det vigtigt, at du kommunikerer idéen tydeligt ud til de involverede elever, for processen kan midtvejs måske synes unødigt besværlig, hvis det eneste mål er et hurtigt resultat, der virker. Idéen er, at e-musikere og bandmedlemmer lærer af hinandens verdener, og at alle tager ejerskab af sangen, fordi alle har været med til at forme den.

1. Tag en færdig/ufærdig produktion og oversæt rollerne til bandinstrumenter

- Den elektroniske produktions ejermand skal være indstillet på en dekonstruktion af sit værk, da sangen kun er et startpunkt for opgaven. Af samme grund gør det ikke noget at sangen kun er halvfærdig.
- Med inspiration og udgangspunkt i produktionen, overføres sangens elementer til levende instrumenter.
- Måske instrumentalisterne tager inspiration i det elektroniske udtryk og forsøger at genskabe anslag, dynamik eller klang som på produktionen. I andre tilfælde kan man vælge snarere at spille det frit fortolket, og på instrumentets egne præmisser.
- Ex. en synth. Arpeggio oversættes til klaver, et synth. tema spilles af en saxofon, en dyb buldrene lydeffekt genskabes som et guitar feed ved hjælp af effekter.
- Øv og spil nummeret til det fungerer til et rimeligt, men ikke færdigt niveau

2. Evt indspil eller sample hele eller dele af det live-spillede

- Måske bandets videreudvikling giver inspiration til at omprogrammere dele.
- Eller dele samples og manipuleres videre i et musik programmet. Fx pitches, tillægges effekter, spilles baglæns, måske sættes op, så det kan trick'es live.

4. Bland håndspillede og producerede ingredienser

- Lad band og producer(re) mødes og afprøve og øve forskellige blandings variationer af back-track elementer, livespillede elektroniske elementer, og håndspillede levende instrumenter.

5. Prioriter tid til produktions øver

- Hele live afviklingen kan være en kompliceret størrelse, og det tager tid at blive venner med udstyret, spille med backtracket og gøre op hvilke elektroniske elementer der skal trick'es live, så det gøres overbevisende og giver mening for publikum. Derfor er flere dages øvetid med al udstyr på en scene, rigtig godt givet ud.

Fra improvisation til komposition

- Band med både håndspillede instrumenter/sang og e-musikere
- Skab fundamentet for en sang på 20 min.
- 20 minutters non-stop Loop.
- Slip kreativiteten løs
- Vær kreativ og fri indenfor en defineret ramme.
- Ableton session view (mulighed)

Tanker bag øvelsen

Mine mange års erfaring fra øvelokaler med bands der skriver deres eget materiale, fortæller mig at meget snak og diskussion oftere er en humør- og tidsdræber, end egentlig fordrende for den kreative proces. Det skyldes blandt andet at det talte ord ikke udtrykkes og modtages én til én – specielt ikke når det handler om musik. Dvs. de ord afsenderen bruger til at beskrive en musikalsk retning, stil eller idé ikke opfattes og forstås hos modtageren på nøjagtig samme måde, og det faktum at vi alle er begrænsede af vores forestillingsevne, som til en vis grad er begrænset af vores erfaringer. (Intet galt i visions-snakke, at dele inspirations kilder og retning for bandet, men i min erfaring tages denne slags diskussioner bedre udenfor øvelokalet, frem for med instrumenter i hånden). Modsat har jeg positive erfaringer med at give leg, handling, kreativitet og musikken frit spil indenfor en afgrænset og defineret ramme. Konkret ved at begrænse arbejdsfeltet, og sætte en tidsramme hvor der kun spilles musik og ikke diskuteres.

1. Aftal eller dikter et stykke eller en rundgang at arbejde med, som skal 'loope'.

- Det kan være en række akkorder som allerede er lavet, fx resultatet af en hjemme opgave du har givet én eller flere elever, dage i forvejen, eller noget der hurtigt bliver lavet på stedet.
- Opgaven forud for denne øvelse kunne fx lyde : 'skriv eller programmer en rundgang bestående af max 4 akkorder – 4 max 8 takters længde'.
- Du kan også trække øvelsen ind i processen, midt i tilblivelsen af et stykke musik. Typisk der hvor der er lidt at arbejde med, men hvor der mangler idéer og der er ved at gå 'diskussions-klub' i processen.
- Stykket kan også være en baslinje et beat eller hvad hvad som helst lyd, men hvis eleverne ikke kender det harmoniske grundlag inden start, kræver det et vist niveau af eleverne – sandsynligvis erfaring med at jam'e. Alternativt skal du som underviser kunne lære dem det på stedet, uden at stoppe loopet.

2. Aftal eller dikter en tidsramme hvor loopet kører uden ophold.

- Fx 20 min. (10 – 30 min). Tilgangen kan jo bruges i flere etaper på samme sang, med pauser imellem.

3. Lad elevernes idéer blomstre. Hjælp dem med at huske, holde fast og forædle.

- Midt i det kaos som en 'jam' kan være, vil det, afhængig af gruppen og situationen være nødvendigt at du tager styringen, fx ved, i perioder, at skrue ned for, eller sætte elementer på pause, mens andre får plads.
- Tillad kaos i start fasen, og skab en atmosfære hvor det føles trygt at fejle ... her kunne man citere Brian Eno "Beautiful things grow out of shit".
Læs det fulde citat [her](#).
- Mange uerfarne musikere 'jammer' bare afsted – glemmer at holde pauser og hører derved ofte ikke deres egen gode idé, linje eller melodi.
Hjælp dem med at huske hvad de lige har spillet eller sunget hvis det, tåler gentagelse. Evt bed dem om at gentage frasen, og hvis nødvendigt, kom med forslag til strukturering eller forædling af deres idé.

4. E-musikeren jammer med i Ableton Live

- Ableton Live, der er designet til at kreere og afspille små eller større lyd bidder 'on the fly', har nogle åbentlyse fordele ifht. konkurrerende software når det kommer til at jamme med 'instrumentet'.
- I denne kontekst er det oplagt at arbejde i 'Session view' hvor det er muligt at 'loope' og 'overdubbe', altså afspille og optage flere lag, uden på noget tidspunkt at stoppe op.
- Både midi og audio kan – et spor af gangen – indspilles, editeres, kvantiseres, nye spor åbnes, lyde upload'es, effekter kan tillægges, samt slettes igen og meget mere – alt sammen uden at stoppe op.
- Den kreative og erfarne Ableton bruger kan måske endda optage eller sample andre orkestermedlemmers idéer og manipulere dem rundt på stedet.
- Det siger sig selv, at totalt grønne Ableton brugere ikke ville mestre at jamme, uden at stoppe programmet, ligesom begynder musikere sjældent er klar til at improvisere med andre, men efter en grundlæggende forståelse af basisfunktionerne i session view, og lidt øvning vil de fleste ku leje med.
- Selvom det aldrig skader med musikalske færdigheder behøver e-musikeren strengt talt ikke at kunne 'spille' i traditionel forstand, da det handler om at frembringe lyd, som så kan editeres med div. værktøjer i programmet.

5. Tempo, click-track og udstyr.

- Den største udfordring er at kunne holde sammen på tempoet, dels i øvelokalet og senere på scenen.
- Spiller man med levende musikere kræver det en erfaren trommeslager i bandet, og selv erfarne trommeslagere kan finde det svært at følge et fastlagt tempo, hvis de aldrig har prøvet det før.
- Man kan hjælpe sig selv ved at have et tydeligt tromme beat med distinkte underdelinger, som sangens udgangspunkt. Beatet skal spilles tilpas højt over øvelokalets højtalere. Nogle gange er andre rytmisk signifikante roller, fx en tydelig synth. figur, nok at spille til.
- Ofte kræver det dog et click-track, der som oftest sendes via et lydkort til trommeslageren og ideelt set resten af bandet. Skal der investeres i lydkort er det værd at købe et med mere end blot et stereo sæt udgange. Således vil man

kunne sende et individuelt click-track til trommeslageren og andre, som er differentieret fra hvad der kommer ud i publikums højttaler, og som kun tjener det formål at holde tempoet.

- Mht. musikerenes medhør vil luxus løsningen være in-ears, altså monitors i små ørepropper til hele bandet, men mindre kan også gøres det.

To typer elever mødes om legetøj

- Emneuge eller tværfaglig opgave
- Band & e-musikere mødes på midten
- Dogmemusik opgave / benspænd
- Skaf nogle børne-instrumenter og legetøj der kan sige lyde

Tanker bag øvelsen

Opgaven fjerner fokus fra at e-musikeren skal ind og fungere i et band, eller at en instrumentalist skal fungere i et elektronisk univers. I stedet mødes de to elevtyper på en 3. bane hvor ingen har hjemmebane og alle er lige udfordret og tvunget til at tænke ud af vante rammer, i et 'fælles' projekt.

1. Ryst posen med nye hold. Bland e-musikere med sangere og instrumentalister.

- Opgaven kan være i en emneuge, eller et nyt forløb som bryder med hverdagen.

2. Dogme : skab et stykke musik hvor et legetøjs instrument er omdrejningspunkt.

- Forsyn holdene med mindst et stykke legetøj eller legetøjs instrument, som kan frembringe lyde, fx dukker, bamser, tøj-kaniner, klokkespil, mini-keyboards, melodica, klokkespil, plastik guitarer og lignende.
- Idéen er de både skal fremføre værket og spille eller 'trick'e legetøjs lyden live.
- Lad fantasien og kreativiteten råde når det kommer til at integrere legetøjs delen. Den kan både spilles live, eller lyden kan samples, skæres op, pitch'es, manipuleres med diverse effekter, og trick'es live, via diverse programmer på en midi pad, eller den samlede lyd kan afspilles fra et keyboard.

3. Inspiration

- CocoRosie der ofte integrerer sjove instrumenter, 'dimsede' lyde og legetøjs instrumenter i deres musik. Tjek fx optagelsen [her](#)

Idéen er lånt fra Sofie 'Tone' Nielsen på Vrå Højskole.

Elektronisk Live-Jam på tværs af enheder

- Tips
- Ableton link
- Væk fra skærmen
- Midi
- Midi-clock

Tanker bag øvelsen

Det at spille sammen live, på elektroniske instrumenter er pludselig blevet meget nemmere med Ableton link. Før i tiden måtte man kable enheder op med midikabler via lydkort, sende midi-clock fra en master enhed til andre enheder, hvor fx hele netværket stoppede når master enheden stoppede. Med Ableton link kan uendeligt mange enheder snakke sammen – sync'er samme tempo hvor det fælles tempo kan ændres fra hvilken som helst enhed, når som helst.

1. Kreer et netværk af computere eller enheder og jam/komponer musik 'on the fly'

- Alt det kræver er et trådløst internet netværk og selvfølgelig enheder der læser Ableton Link. Listen er lang af produkter der læser link og der kommer konstant flere til. Se hvordan det virker og sættes op [her](#)

2. Kom væk fra skærmen

- Lad al computer software være linket til keyboards og tricker pads hvor væsentlige funktioner er 'mappet' ud på knapper, inklusiv optage funktion, så du/I (ideelt set) på intet tidspunkt behøver at kigge på en skærm.
- Diciplinen kræver selvfølgelig øvelse og timers nørderi.

3. Link midi enheder der ikke har Ableton Link

- Andre, måske analoge, synthesizere eller workstations kan tilføjes det globale tempo via et program der har link – det kunne være Modstep, der er tilsluttet et lydkort, der så sender midi ud via midi kabler til andre hardware enheder.

Orlovsrapportens interview personer

Morten Klit	Musiker/e-musiker og underviser på Byhøjskolens Elektroniske linie i Århus
David Mondrup	Pianist/producer & underviser på Engelsholm Højskole samt Dansk Institut for Elektronisk Musik under Det Jydske Musikkonservatorium
Jesper O Jakobsen	Musiker & underviser på Ry Højskole
Sofie 'Tone' Nielsen	E-Musiker & underviser på Vrå Højskole
Anders Ruby	Cand.mag. i idéhistorie, Musikproducer & underviser på Engelsholm Højskoles
Lars Rønne	E-musiker/Musiker/Grafiker og underviser på Rumkraft samt DRH
Lyra Cherry Crakk	DJ, Booker, koncert arrangør, forsknings assistent på rapporten om Elektronisk Musik i Danmark, samt studerende på konservatoriets Music Management linie.
Lucas Kastrup	Lydmand, fritids musiker/producer og tidligere elev på DRH
Søren Michelsen	Sangskriver, elev på Akademiet og tidliger elev på DRH
Nikolai Linden-Vørnle	Elev på Byhøjskolens E-musik linie og tidligere elev på Nørregaards Højskole
Malthe Bødker	Elev på Byhøjskolens E-musik linie og tidligere elev på Engelsholm Højskole
Daniel Nayberg	Kultur medarbejder, lydmand, E-musiker, underviser på Rumkraft og tidligere elev på DRH